

СТАНОВИЩЕ

от проф. д.ю.н. Атанас СЕМОВ, Носител на Катедра „Жан Моне” на ЕС,

назначен със Заповед № РД 38-606/26.09.2017 г. на Ректора на СУ

за член на научно жури

в процедура по избор на доцент

по професионално направление

3.3. Политически науки (Международни отношения),

обявен в ДВ, бр. 51 от 27.06.2017 г.,

с единствен кандидат гл. ас. д-р Боряна Балева Александрова

I. Формални изисквания.

Предвид изискванията на ЗРАСРБ и правилниците по прилагането му, в частност на чл. 105 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”, приемам, че са налице **основателни съмнения дали единственият кандидат гл. ас. д-р Боряна Александрова отговаря на формалните изисквания.**

1. Представената „автобиография” не отговаря на нито един от познатите стандарти за подобен документ.

Започва с „кратка визитка” (като за участие в конференция), професионалната дейност е представена като „професионален опит” и включва неуместна за автобиография подробна справка за „академични отговорности и задължения” и „специфични тематични акценти”, дейности по „подготовка и провеждане на лекционен курс”, участия „в провеждане на семестриални изпити”, „участия във вътрешнокатедрени обсъждания на дисертационни трудове” и дори „оказване на съдействие на студенти...” и „провеждане на ежеседмични студентски консултации”?!

По този повод смятам за напълно неприемливо резултатите от студентските анкети в рамките на факултетската процедура по атестиране на преподавателите да не са публично достъпни за академичната общност – те трябва да са ценен източник на информация относно състоянието на учебния процес (макар, разбира се, далеч не единствен или определящ)...

Извън това установяваме „професионален опит“ като „преводач“ („и по настоящем“), дейности, „съпровождащи следване в докторантура“ и краткотраен професионален опит като „стажант“ в различни институции, както и в музей и панаир...

Посочени са участия в научни проекти и научно сътрудничество, без да става ясно на каква форма на „участие“ съответстват посочените „теми“ и дали са довели до публикации (навярно не).

Сред посочените множество „научни конференции и семинари/изнесени научни доклади“ нито един форум не е с посочено наименование, нито точна дата, позволяващи идентифициране.

„Научнопопулярните прояви“ и „редакторската дейност“ разкриват умения, които са само условно относими към конкурса, в който кандидатът участва.

Сред посочените „научни мрежи/организации“ (навярно с членство) прави впечатление Европейска асоциация за международни изследвания, но озадачава неучастието на кандидата в престижната Българска асоциация по международно право“, в която членуват всички български специалисти, разбира се и в областта на „Международните отношения“.

Посочените „стипендии“ и „отличия“ заслужават похвала, макар да е нелепо „финансовото обезпечаване“ от ЮФ на СУ на издаването на монография да се квалифицира като „отличие“...

Езиковите умения не будят съмнение и заслужават одобрение, като добра основа за академично развитие.

Посоченото като „хоби“ при определени условия би навярно могло да се приеме за годно да изгради собствени виждания за международните отношения (като „селищен и планински туризъм“).

Като интересна „компютърна грамотност“ е посочен „Интернет“.

В приложената диплома за висше образование по специалност „Международни отношения“ озадачава, че кандидат за доцент по „Международни отношения“ няма отлична оценка по основополагащи дисциплини като „Теория на международните отношения“, „Външна политика на България“, „Теория на външната политика“ и др.

2. Представените „списък на всички публикации“ и „списък на публикациите за участие в конкурса“, на които се спирам по-надолу, съдържа редица единици, които по никакъв начин не могат да се определят като „научни

публикации” и като цяло не отговарят на никакви базови (самоочевидни) изисквания.

3. Представените документи относно придобиване на ОКС „доктор” озадачават.

Кандидатът имат докторска степен от Философския факултет на Вестфалския Вилхелмс-Университет в Мюнстер, Германия – но със степен „доктор по философия”. Озадачава, че докторантурата в Мюнстер е продължила 7 години и всъщност е осъществена в област на познанието, свързана с „теорията на образованието”, а не с МО.

Редно е да се отчете, че степента е присъдена с най-високата оценка „*maxima cum laude*”, което за германски университет е, разбира се, впечатляващо. Приемам обаче за най-малкото учудващо защо Удостоверение № 969-ВАК от 22.10.2009 г. утвърждава образователна и научна степен „доктор” по научна специалност 05.11.02 „Политология”, а не по „Философия”, както предполага оригиналната германска диплома.

Доколкото процедурата, в която участваме, цели академично назначение (а не придобиване на научна степен, като защитата на докторатите), приемам, че кандидатите трябва да се оценяват по две групи критерии: способност за преподавателска и способност за научна работа.

II. Относно академичната дейност на кандидата.

Доколкото имам преки впечатления работата на единствения кандидат като асистент и главен асистент по „Международни отношения” повече от 7 години и мога да потвърдя, че създава впечатление на подготвен асистент, който отговорно изпълнява служебните задължения – редовно провежда занятия и спазва Учебния план. Редно е да споделя обаче, че все пак съм запознат от самите студенти (в специалности „МО” и „Право”) с техните незадоволителните оценки за преподавателската работа на кандидата, свързани с дистанцираност или недостъпност за студентите и неразбираемост на преподавания материал и отсъствие на присъщата на семинарните занятия систематика и динамика с оглед по-доброто усвояване от студентите на учения материал.

В работата на Катедра „Международно право и международни отношения” кандидатът участва редовно, като в немалко случаи взема отношение по проблеми, попадащи в обхвата на неговата професионална компетентност. Макар да са очевидни дистанцираност и некомуникативност с елементи на надменност, неизпълнение на решения на катедрения съвет не може да се установи.

Позволявам си да смятам, че изграждането на преподавателски качества – на специалист, лектор и педагог – предполага значително допълнително надграждане.

Поради това приемам, че кандидатът гл. ас. д-р Боряна Александрова не разкрива безспорни академични качества, които да му позволят успешно да изпълнява функциите на хабилитиран доцент.

III. Относно научните трудове на кандидата.

1. По смисъла на чл. 108, ал. 7 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”, кандидатът в конкурс за доцент трябва да представи

- а. списък на всички публикации;
- б. списък на публикациите, представени за участие в конкурса;
- в. списък на публикации, конференции, проекти и научни ръководства, генериран от системата „Авторите”, в случаите когато кандидатът вече заема академична длъжност в СУ „Св. Климент Охридски”.

1.1. Списъкът на публикациите на кандидата съдържа 21 единици, посветени на широк кръг проблеми, близо половината от които публикувани на немски език, една и на английски език, което впечатлява.

Прави силно впечатление обаче, че някои от публикациите са с неуточно издание (напр. под № 1, 3, 4 – „Култура”, навярно вестника?), други изглеждат публикувани само в електронни издания (напр. № 6, 10, 13 и др.). Всъщност прави впечатление, че немалка част от публикациите са осъществени в ...културен вестник, който, макар и престижен, по никакъв начин не може да се смята за научно издание (№ 1, 4, 7, 8).

Някои от посочените публикации са с озадачаващ и неприемлив за какъвто и да било научен труд обем (№ 14 – две страници /?/!, № 15 – три, № 16 – две, № 17 – пет, № 20 – шест), а за други изобщо не е посочен броят страници (№ 1,

4, 7, 8, 16, 18, 19) – всъщност няма и как броят страници да се определи в публикация във вестник или сайт... По позиция № 21 в списъка не става ясно изобщо каква е публикацията (посочено е „304 стр., книга” – ако това е „книга”, би трябвало най-малкото да бъде посочена като такава в началото на списъка в категория „монографии”, където би имало и по-голяма тежест!

Не става ясно и кои от тези „публикации” са били използвани в процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Германия (и няма как да се установи, освен по датите, които евентуално предполагат, че позиции 15-21 са заглавия, публикувани преди тази процедура и навярно представени за провеждането ѝ).

Създава се усещане за изкуствено уголемен списък на научни публикации, навярно неслучайно озаглавен от кандидата „списък на всички публикации”, над половината от заглавията в който обаче не следва да се разглеждат като научни публикации, още по-малко в рамките на процедура по научна хабилитация...

1.2. Представеният като „списък на публикациите/научните преводи ...за участие в конкурса” включва 15 единици под рубрика „публикации” (сякаш кандидатът за хабилитиран доцент не разграничава „монографии”, „студии” и „статии”) и две публикации под рубрика „научни преводи”, които навярно са подходящи в конкурс за хабилитация по филология, но по никакъв начин не могат да се разглеждат като научни публикации в конкурс в юридически факултет, поради което не смятам за уместно да бъдат рецензирани (освен ако не се обърне внимание на крайно неприемливи фрази като „можеха да застрашат съгласяването на населението с либерализирането” или „засилилото ход финансово дерегулиране, което ...способства за запълване на пукнатини посредством бързото увеличаване на възможностите за задлъжняване...” – стр. 17 и 18).

По тълкувателен път може да се установи, че посоченото под № 2 издание е „монографичен труд” по смисъла на закона, от предоставените печатни материали се установява, че той е публикуван, макар от самия списък да не става ясно от кого (посоченото „Унив. Издат” намирам за обидно несериозно в подобен конкурс)...

От посочените като „статии” общо 12 единици, 4 отново са във в. „Култура” (№ 1, 4, 7 и 8), посоченото като „студия” (под № 13) е публикувано онлайн, а

отделно е посочена и „самостоятелна глава” (която следва да се смята за студия?) в колективно издание.

Принуден съм да приема, че *представените списъци на публикации в значителна част не отговарят на най-елементарни разбирания за списък на научни публикации и разкриват пренебрежителен подход...*

2. По отношение на представените за участие в конкурса студия, „самостоятелна глава” и статии не мога да взема отношение, тъй като не са ми представени.
3. По отношение на представения за участие в конкурса хабилитационен труд „Глобализация и международни отношения” (УИ „Св. Кл. Охридски”, С., 2016 г., 348 стр.).

А. Общи характеристики.

Първоначалното впечатление е за цялостно и сериозно изследване. Самият труд е в обем 326 стр. и приличен научен апарат от 508 бележки.

3.1. Приложената „Библиография” е с впечатляващ обем от 20 стр. и включва десетки единици, разделени просто с един празен ред (?) на български и други.

От тази „библиография” обаче не става ясно дали включва само цитираните трудове или всички съчинения и други източници, които авторът е ползвал в своите търсения по темата на монографията.

В същото време отсъстват (дори и като когнитивни, а не „цитирани”) фундаментални изследвания на водещи имена, като достъпните и на български език Жак Атали „Хилядолетието”, Збигнев Бжежински „Голямата шахматна дъска”, Аурелио Печей и Дайсаку Икеда „Преди да е станало твърде късно”, Робърт Рийч „Трудът на нациите”, Сборникът „Новият световен ред” на ИК „Труд” от 1999 г., Освалд Шпенглер „Залезът на Запада” и дори основополагащите трудове на Алвин Тофлър „Третата вълна” и „Новата цивилизация” и на Франсис Фукуяма „Краят на историята и последния човек”! Ами С. Хънтингтън, *Сблъсъкът на цивилизацията и преосмислянето на световния ред*, Обсидиан, 2009?!

Като кандидат, който посочва, че ползва френски език, учудва пренебрежението му към фундаменталния труд “La mondialisation”, M. Denove, Paris, 1997.

Отсъстват и базови български съчинения относно проблемите на глобализацията, сред които напр. Константин Дренски, „Ролята на транснационалните актьори в процесите на глобализация. Американизацията – съвременната глобализация, като фактор за засилващата се конкуренция между транснационалните актьори, междуправителствените организации и националните държави.” Както и единственото по-цялостно българско изследване (Семов, Марко, „Глобализацията и националната съдба. Сблъсъкът интереси-разум”, Изд. „Македония прес”, С., 2004, 196 стр.), макар да беше колегиално предоставено на автора при предварителното обсъждане на труда в катедрата.

Но пък виждаме сборника на Явор Тарински (съст.) „Пряката демокрация на 21 век”, 2013, което познавам и което е неотнормо към темата на представената монография...

Вместо това в „библиография” (каквото и да означава това) присъстват на единици като:

- btv.2013 (телевизионен репортаж?!)
- ДАМТК „Какво представляват биогоривата” (навярно интернет справка)
- И редица „онлайн платформи”...
- Риторичен е въпросът как в научен труд като източник на информация се включва една електронна платформа със стихийна достоверност, каквато е Уикипедия (стр. 346).

И всичко това на фона на иначе наистина богат и коректно цитиран на съответната страница научен апарат!

Направените констатации създават впечатление не само за селективност в научния апарат, напълно полагаема се на всеки автор, но и за опит за самоцелна наукоподобност.

3.2. Структура на труда.

Трудът е разделен на 7 глави (без да са обозначени като такива). Нито от изложението, нито поне от „въведението” обаче не става ясно защо авторът е разделил изследването си именно по този начин, дали тези 7 глави

съответстват на 7 основни изследвани проблема и каква е структурната връзка помежду им.

Може да се приеме, че структурата на отговаря пряко и на заглавието на труда – връзката между глобализацията и международните отношения (или ролята на глобализацията в тях) не само не присъства отчетливо в структурирането, но и в изложението в 4 от 7-те глави.

Много силно впечатление още в структурата на труда прави присъствието на много силно икономическо измерение на анализа – което обаче нито е обособено като проблематика, нито е ясно свързано с основната тема.

Прави впечатление тежкото несъответствие в размера – респ. в обхвата на анализа – на съответните глави. Ако за ключовата Глава 1 „Значение на глобализацията в съвременните международни отношения...” са посветени... 12 стр. (?!), както впрочем и на Глава 2 „Подходи при изучаване на глобализацията”, то на „понятията и индексите” (макар и важна проблематика) са посветени 13 стр., а в същото време последната Глава 7 „Глобализация и геополитика” е разгърната в цели 100 стр.

Очевидно авторът сам не смята някои от изследваните проблеми (или просто теми) за достатъчно съществени за изследването му (като им посвещава по 12 стр.), докато в края на своите научни търсения е достигнал размах... И като се предполага, че въведението е написано последно, то е по-широкообхватно (15 стр.) от цели 3 отделни глави от изложението...

4. По съществуващото на труда.

Изложението създава впечатление за много силна ерудиция. Изобилие от понятия, преплетена и надграждаща се терминология изобилие от цитати на широк кръг западни автори.

Глобализацията е сложен, важен и все по-многопластов обществен феномен. Неговото изучаване изисква не само ерудиция, но и способност за разбиране, изразяващо се в изводи.

Представеният труд обаче не само няма теза, изследването няма и разбираем предмет. То напомня една наглед енциклопедична поредица от изложения, една изобилна последователност от фрази, които взаимно се надскачат, преплитат и разминават в една неподчинена на водеща идея и с

неясна структура условна цялост. Той може би показва начетеност, но не и умения за научен анализ, за синтез и за новаторска когнитивност.

Признавам, че да вникна в смисъла на изложението за мен се оказва непосилна задача. Не намерих формулирана авторовата теза нито във „въведението“, нито в изложението или в „заключителните наблюдения“ на твореца.

Навярно тя би могла да се открие, ако не пречеше изключително натруфената фраза. Като се започне от първото изречение „глобализацията“ присъства трайно в научни направления с най-разнородна ориентация“, последвано от фриволен географски полет, и се завърши с последните две изречения: „Цялостно глобализацията все по-настойчиво, макар и с множество конвулсии и жертви, ще конфронтира йерархичните държавни тела с въображението за мултилатерализъм. За реализирането на еманципативното човешко развитие многостранната съгласуваност би била и задължителна.“

Това не е самоцелен прочит. Много силно приветствам красивата и богата фраза, живия език, игривата мисъл. Но се боя, че в разглеждания труд фразата е сдъвкала мисълта, претенцията за ерудиция е уволнила потребността от четивност, а ясната идея е отказала всякакво съжителство с неясното слово...

Където и да се опита да се зачете и най-добронамереният читател, попада на непреодолими езикови и мисловни мини:

- стр. 4: *„Глобализацията създава условия за разколебаване на едноизмерното патриархално (от горе надолу, top-down – друго си е на английски език, б.м. А.С.) схващане за територията в теорията на международните отношения като изначално принадлежащ на държавите, партикуларен физически атрибут (?!!!) за легитимиране на власт. Волатилността на глобалните финансови потоци, корпоративизирането на осезаема част от световната търговия, ...и опит за устойчиви методи за (местно обвързано) производство и търговия (вж. Помощни понятия¹), институционалното преструктуриране на вътрешнодържавни ведомства (!) в синхрон със стратегии за регионална и глобална адаптация и координация, трансконтиненталното проявление на глобалното затопляне,*

¹ Впрочем не става ясно приложеният каталог на „понятия“ изцяло от автора ли е създаден (което би заслужавало приветствие) или е заимстван (което би изиквало поне цитиране)...

разгръщането на транснационални политически и медийни мрежи, еволюцията на международното право или правителствените мерки за криминализиране и социално маргинализиране на презграничното движение на многочислени групи от хора (?!!) са доказателство за сложни прояви на териториалност, упражняване и оспорване на контрол в глобалната епоха...² Нека ми бъде простено, но за мен това е „доказателство“ само за неспособност на изследователя да формулира и излага теза!

- Или стр. 251-252: „Геополитическата водна карта в даден регион пряко отразява формиралите се в него локални и глобални обстоятелства на Анализирана в тази светлина, финансовата и техническа невъзможност или нежелание на общински и държавни власти да трансформират трайно водната несигурност/оскъдица сред местните жители във водна справедливост наскачат прагматичния и организационнополитически аспект на проблематиката. В смисъла на съвременната глобализация с неолиберален уклон лишаването от водни права³ поставя остри въпроси пред цивилизационния модел на съществуване на голяма част от човечеството и поддържащите го социални отношения”... „Справедливостта” изисква да установим наличието на „вода” – на недопустимо много вода в едно в крайна сметка очевидно ненаучно и в крайна сметка напълно нечетивно съчинение...

- Стр. 93: „Космополитният демократичен ред изисква космополитното демократично право да бъде въплътено в учредителните документи на парламентите и асамблеите на национално и международно ниво. Мястото на международните съдилища следва да бъде такъв, че групите и индивидите да имат ефективни средства да съдят политическите авторитети, за да ги принудят да въведат в действие ключови права и задължения, както в политическите формирания, така и извън тях”. И тук цитатът може да продължи с още няколко изумяващи изречения...

- И обратно на стр. 1: „Изхождайки от разбирането за глобализацията като едно от най-сериозните исторически предизвикателства пред

² Цялото изречение е 16 реда!

³ „Водни права” в доцентура в юридически факултет?

етаблираните аналитични конструкти (?) и практически взаимодействия в тази област, изложението цели да разшири дискуссионното пространство относно методологическата релевантност на първите и праксеологичното изражение на вторите (!?)“. А може би просто изложението цели да се натрупа обем от хаотични текстови конструкти, годен, при липса на вглеждане, да обслужи конкурсна процедура?...

Не разбирам също напр. как се „синтезират тези методологични дефицити в четири групи: териториалност, актьори, съотношение между публична и частна сфера, предвидимост“ (с. 3) – та това са отчетливо несъвместими категории?!

Да посоча ли още учудващи слабости?

Най-сериозният проблем на изследването е липсата на изследователски фокус. Като цел на изследването е посочено „разширяването на дискуссионното пространство“ и поставянето на „епистемологични питання от глобализацията пред теорията на МО“ (стр. 1). Какво точно се изследва във връзка с глобализацията или това е просто едно обобщение на феномена? Със същия успех трудът можеше да бъде озаглавен „Политиката“, „Правото“, „Философията“ и дори „Водата и международните отношения“...

Направен е опит да се представят различните измерения на глобализацията и по-скоро на проблеми в световен мащаб – климатични промени, разпространение на водните ресурси, миграция, селскостопанска земя, транснационални корпорации, Световна банка, МВФ, ООН. И по всеки от тези въпроси се започва от началото с въвеждащи понятия или с история, политика, или пък структурата на МВФ (стр. 276), на Световната банка (стр. 293), адаптацията на ООН след Студената война (стр. 303). Това не са характеристики на завършено изследване с ясна и конкретна изследователска теза, а натрупване на разнопосочна информация с претенция, че авторът разбира едновременно и в равна степен от география, икономика, право, геополитика, теория на международни отношения, миграционна политика на ЕС.

Миграционната политика на ЕС е обобщена в 2 страници и половина (270-272), а етническите и национални идентичности в ЕС – в 3 страници (273-275). При това без позоваване на водещи в материята изследователи.

Съвсем разбираемо цялата Глава 3 от книгата е посветена на изясняване на понятия, свързани с глобализацията, но не смятам за уместно предлагането на дефиниция на всяко друго понятие – например на „миграция“, „свобода на движение“, „нелегална миграция“, „бежанец“, „ксенофобия“, „расизъм“ (все на стр. 263-264); „ред“, „международен ред“ (стр. 189). Да не говорим, че още в началото има 5 страници с дефиниции, включително на международни отношения и далеч не очевидно автори. Дали така изложението не заприличва на тетрадка-речник? В същото време очевидно се въвеждат нови понятия, като „информационизъм“ (стр. 65), които не се разясняват.

За мен не става ясно защо е необходимо да се включват биографични справки за всеки от представените теоретици на глобализацията? Какво носи това на изследването, освен натрупване на обем?

Необходими ли са и с каква научна стойност географски справки и карти на реките Инд, Тигър и Ефрат (стр. 259-261), както и информация откъде извира? Необходима ли е безкрайната статистическа информация за нивата на въглероден диоксид, разпространението на водните ресурси в проценти и други?

Не става ясно с каква цел е включен Разделът „Теоретико-познавателни импликации за науката за МО“ (стр. 152) – да обобщи в 4 страници науката за МО? И какво изобщо означава „импликации“ за науката за МО? Импликации на глобализацията за МО? И отново – 4 страници, а се предполага, че цялата книга изследва глобализацията и МО?

Дали подобно съчинение не прилича на не особено добър превод от различни съчинения на немски език, поднесен на български език неразбираемо? А там, където езикът е достъпен и изложението понятно (и с очевидно различен изказ), то представлява съвкупност от разнородна справочна информация с отчетлив географски или икономически характер.

Накрая смятам за необяснимо и как в труд за глобализацията може да не присъства дори едно изречение за най-големия в историята феномен на глобализацията – Европейският съюз?!

Позволявам си еднозначно да твърдя, че такъв труд не следва да се предлага на студентите, напр. по водената от кандидата (очевидно по същия „*организационнополитически*“ или „с партикуларни физически атрибути“ начин)

дисциплина „Глобализация и международни отношения” в специалност „Международни отношения”, 2 курс, при това с хорариум 30/60 ч.!

Струва ми се, че по повод настоящия конкурс се налага както преосмисляне на Учебната програма на специалност „Международни отношения”, така и на състоянието на водените семинарни занятия по дисциплините „Теория на международните отношения”, „Теория на международните преговори” и по „Международни отношения” в специалност „Право”.

Всяка академична толерантност все пак трябва да има своите непреодолими академични граници!

Като обобщение смятам за достатъчно да приема, че представеният труд – с посочените фундаментални слабости – не представлява нито цялостен, нито качествен, нито действително научен труд и не удовлетворява дори най-либералната академична добронамереност.

V. Заключение.

В заключение приемам, че кандидатът гл. ас. д-р Боряна Александрова не е изграден преподавател и учен. Широката начетеност, която може да се установи, е недостатъчна да обоснове значима академична изява. Може да се съжالياва, че Катедрата по международно право и международни отношения не успя да повлияе своевременно за постигане на по-приемливи качества на кандидата и да го предпази от участието в настоящата хабилитационна процедура и неизбежните разочарования.

Въз основа на изложеното с дълбоко съжаление изразявам ОТРИЦАТЕЛНА ОЦЕНКА на кандидатурата на гл. ас. д-р Боряна Александрова и ще ГЛАСУВАМ ПРОТИВ предложението на научното жури до Факултетния съвет на Юридическия факултет за избирането на единствения кандидат за „доцент по Международни отношения”.

София, 31 октомври 2017 г.

Доц. д.ю.н. Атанас СЕМОВ,
Носител на Катедра „Жан Моне” на ЕС